

PRASMINGAS ĮVYKIS BESIDOMINTIEMS KNYGOS MOKSLO ISTORIJA

VIKTORIJA SIVAKOVA

Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva

Jau daugelį amžių knyga yra pelnusi ypatingą mūsų pagarbą ir virtusi prasmingo tikslo, reikšmingos veiklos simboliu. Todėl kiekvienam besidominčiam knygos mokslo istorija Aleksandro Wiktoro Bohatkiewicziaus *Veikalo apie visuotinę bibliografiją* * pasirodymas yra džiugus įvykis. Prieš atgimdama šiuolaikiniam skaitytojui ši knyga buvo mažai kam žinoma ir tuo labiau mažai tyrinėta.

XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, nemažai domėtasi knyga, jos verte, kūrybos, gamybos ir sklaidos dalykais. Toks dėmesys knygai paskatino A. W. Bohatkiewiczių (1795–1832/1833) tapti pirmuoju tuomet vadinto bibliografijos (arba bibliologijos, kuri buvo suprantama kaip univervalus mokslas apie knygą) kurso Vilniaus universitete dėstytoju. Jis vienas pirmųjų Lietuvoje sukūrė ir išdėstė savo teoriją apie knygos mokslą, bibliografiją, nagrinėjo knygos mokslo keliamus klausimus, domėjosi knygotyros santykiu su kitais mokslais. Šiuos savo samprotavimus ir teorijas autorius paskelbė 1830 metais Vilniuje nedideliu tiražu išleistame leidinyje *Veikalas apie visuotinę bibliografiją*. Šiandien šis leidinys yra įdomus Lietuvos mokslo istorijos šaltinis ir užima reikšmingą vietą Lietuvos knygotyros mokslo baruose.

Vilniaus universiteto leidyklos išleistas A. W. Bohatkiewicziaus *Veikalas apie visuotinę bibliografiją* – tai vieno pirmųjų Lietuvos knygotyros teoretikų darbas. Leidinyje publikuojama 1830 metų leidinio faksimilė su išsamiais aiškinamaisiais tekstais. Skaitytojas ras straipsnį apie A. W. Bohatkiewicziaus gyvenimą ir veiklą, jo veikalo vertimą į lietuvių kalbą. Kaip priedas pateikiami 1826 metais parašyti Vilniaus universiteto profesoriaus, plataus profilio istoriko, bibliografo ir bibliofilo Joachimo Lelewelio samprotavimai tema „Kas yra bibliografija?“, kurie svarbūs savo poveikiu A. W. Bohatkiewicziaus teorinėms pažiūroms į knygotyrą.

* BOHATKIEWICZIUS, Aleksandras Wiktoras. *Veikalas apie visuotinę bibliografiją* / parengė Alma Braziūnienė, Aušra Navickienė, Sonda Rankelienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004. 270 p.

A. W. Bohatkiewicziaus darbas rašytas XIX a. pradžia būdingu stiliumi, tekste apstu archajiškų, nūdienos skaitytojui sunkiai suprantamų žodžių. Dažnai autoriaus mintis nenuosekli, šokinėjanti. Verčiant *Veikalą apie visuotinę bibliografiją* į lietuvių kalbą, specialiai kur ne kur parenkami šių dienų skaitytojui neįprasti žodžiai ar jų tvarka sakinyje. Taip pat reiktų paminėti, kad veikalo rengėjai nuveikė didelį darbą paaiškinimuose atskleidami daugybę šiandien nežinomų mokslo veikėjų vardų ir jų kūrinų, sudarydami galimybę kuo geriau suvokti sudėtingą XIX a. mokslinį tekstą.

Leidiny s naudingas tiek knygotyros specialistams, tiek studentams, taip pat visiems, kurie siekia plačiau susipažinti su knygos mokslu, jo istorija, knygos mokslo raida. 1830 metais išleistas *Veikalas apie visuotinę bibliografiją* – ne kiekvienam prieinama bibliografinė retenybė, kurios tik vieną kitą egzempliorių rastume Lietuvos bibliotekose. Džiugu, kad ne tik lietuviškai išdėstytos A. W. Bohatkiewicziaus mintys, bet ir 1830 metų faksimilė – tiksli kopija pirmo anuomet novatoriško leidinio apie knygos mokslą – dabar bus prieinama daug platesnei auditorijai. Jei knygos rengėjai būtų nusprendę išleisti vien tik 1830 metų veikalo vertimą, skaitytojas negalėtų suvokti autoriaus kalbos ypatumų, XIX a. pirmosios pusės leidybos specifikos ir kitų dalykų. Pateikiamos veikalo santraukos anglų, vokiečių, rusų kalbomis, todėl su leidiniu gali susipažinti ir kitakalbiai šia sritimi besidomintys smalsuoliai. Skaitytojų patogumui sudaryta asmenvardžių rodyklė.

Almos Braziūnienės, Aušros Navickienės ir Sondros Rankelienės parengtos knygos meninis apipavidalinimas harmoningai atspindi 1830 metais išleisto *Veikalo apie visuotinę bibliografiją* epochos kultūrą ir stilių. Beveik trečdalis knygos sudaranti itin minimaliai puošto senojo veikalo faksimilė diktuoja ir santūrų visos knygos dizainą. Vien pirmapradžių knygos elementų, t. y. šrifto ir knygos architektonikos, raiškumui pasiekiamas XIX amžiaus spaudinio įspūdis. Fotografuoto, nuo laiko pageltusio originalo puslapių koloritas, lapų formatas, teksto ir paraščių proporcijos atkartojamos švelniai gelsvuose naujojo leidinio puslapiuose ir viršelyje. Lyg pasendintos iliustracijos taip pat kuria šios epochos kultūrinio fono iliuziją. Juntama XIX a. pradžios dvasia, būdinga mokslinio pobūdžio leidiniui. Leidėjams būtų galima papriekaištauti nebet dėl kai kurių pernelyg tamsių iliustracijų.

Vilniaus universiteto leidyklos išleistas A. W. Bohatkiewicziaus *Veikalas apie visuotinę bibliografiją* ne tik supažindina bibliofilus, knygos mylėtojus ir jos tyrinėtojus su mažai žinomu praėjusio amžiaus veikalu, bet ir pratęsia jo gyvavimo laiką. Knygos pasirodymas nudžiugino daugelį knygotyryninkų, sudomino nemažą būrį studentų, todėl norime padėkoti rengėjams už naujai atgimusią A. W. Bohatkiewicziaus mokslinio palikimo dalį.

Įtehta 2005 m. gruodžio mėn.